

ki duasını (*Müsned*, IV, 264; V, 191; Nesâî, "Sehiv", 62) açıklarken şevkin 100 parçadan oluştuğunu, Allah'ın doksan dokuz parçayı kendisine ayırdığını, birini de insanlara dağıttığını söyler. Tasavvuf kaynaklarında Allah'ın kullarına duyduğu iştiağı anlatan ifadeler yer alır (meselâ bk. Kuşeyrî, II, 629, 630; Gazzâlî, *İhyâ*, IV, 324). Muhyiddin İbnü'l-Arabî gibi bazı sûfiler şevk ile iştiağı birbirinden farklı olduğunu söylemişlerdir. Buna göre Allah'a kavuşunca şevk son bulurken iştiağı devam eder. Şevk herkes için geçerli bir makamdır; iştiağı ise özel bir makam olup o hali yaşayan sûfiler şaşkına döner, ne yapacaklarını, nerede duracaklarını bilemezler (*el-Fütûhâtü'l-Mekkiyye*, II, 364; Kuşeyrî, II, 626, 627). Ebû Tâlib el-Mekkî benzer tesirleri şevk için kullanır (*Kitû'l-kulûb*, II, 60, 64). Sûfiler ibadetlerin yalnızca muhabbet ve şevkten dolayı yapılmasına büyük önem verirler. Meselâ Süfyan es-Sevrî'nin bir sorusu üzerine Râbia el-Adeviyye şöyle demiştir: "Allah'a cehenneminden korktuğum ve cennetini istediğim için değil O'na duyduğum sevgi ve şevkten dolayı ibadet ettim" (*Gazzâlî, İhyâ*, IV, 310). Yahyâ b. Muâz'ın "organların nefsanî arzularдан bağının kesilmesi" şeklindeki şevk tanımından da anlaşılacağı üzere (Kuşeyrî, II, 627) sûfiler şevki ahlâkî bir kavram olarak da kullanmışlardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Tehânevî, *Keşşâf*, I, 770; *Müsned*, IV, 264; V, 191; Şakik-ı Belhî, *Risâle-i Âdâbü'l-ibâdât* (nşr. P. Nwya, trc. Nasrullah Pürcevâdî, *Ma'ârif*, IV/1 [Tahran 1366/1987] içinde), s. 108, 112, 114; Fârâbî, *et-Ta'likât* (nşr. Ca'fer Âl-i Yâsin), Beyrut 1408/1998, s. 37; a.mlf., *el-Medinetü'l-fâzla*, Beyrut, ts. (Dârü'l-kâmûsî'l-hadîs), s. 84-86; a.mlf., *'Uyûnü'l-mesâ'il* (nşr. F. Dieterici, *eş-Şemeratü'l-merzûyye fi ba'zi'r-risâlati'l-Fârâbiyye: Alfârâbi's Philosophische Abhandlungen* içinde), Leiden 1890, s. 62; Serrâc, *el-Lüma'* (nşr. Kâmil Mustafa Hindâvî), Beyrut 1421/2001, s. 58-60; Ebû Tâlib el-Mekkî, *Kitû'l-kulûb*, Kahire 1310, II, 60-64; İbn Sinâ, *eş-Şifâ' el-İlahiyyât* (2), s. 285-388, 390-394, 397-398, 427-432; a.mlf., *en-Necât* (nşr. M. Takî Dânişpejûh), Tahran 1364 hş./1985, s. 626-634, 637, 647, 681-691, 694-696; Ebû Nuaym, *Hilye*, X, 78-79, 87, 91, 95, 96; Kuşeyrî, *er-Risâle*, II, 626-632; *Gazzâlî, İhyâ*, II, 272, 279, 295-296; IV, 310, 322-327; a.mlf., *Makâşidü'l-felâsife* (nşr. Muhyiddin Sabrî), Kahire 1331, s. 164-165, 306-307, 310; Muhyiddin İbnü'l-Arabî, *el-Fütûhâtü'l-Mekkiyye* (nşr. Osman İsmâil Yahyâ), Kahire, ts. (Mektebetü's-sekâfeti'd-dîniyye), II, 364; Ahmed Ziyâeddin Gümüşhânevî, *Câmi'u'l-uşûl* (nşr. Edîb Nasreddin), Beyrut 1997, I, 203-204; S. de Laugier de Beareuceil, *Khvâdja 'Abdullâh Anşârî: Mystique hanbalite*, Beyrouth, ts. (Imprimerie Catholique), s. 283; L. Lewisohn, "Shawk", *EI*² (Fr.), IX, 389-390.

MUSTAFA ÇAĞRICI

ŞEVK, Tasadduk Hüseyin

(تصدق حسين شوق)

(1783-1871)

Mesnevileriyle tanınan
Urdu şairi.

Leknev şehrinde doğdu. Daha çok Nevvâb Mirza diye tanındı ve şiirlerinde "Şevk" mahlasını kullandı. Babası Âkâ Ali Han ve babasının amcası Mirza Ali Han bölgenin meşhur hekimleridir. Mirza Ali Han'a Leknev nevvâbî tarafından "hekîmü'l-mülûk" unvanı verilmişti. İyi bir öğrenim gören ve değişik ilim dallarında yetişen Şevk de bu mesleği seçtiğinden "hekîm" lakabını aldı. Çocukluğundan beri şiir ve edebiyata ilgi duyan bir arkadaş topluluğu içinde yer alan Şevk arkadaşlarının etkisiyle küçük yaşta şiir söylemeye başladı. Bu toplulukla birlikte avlanma, panayır ve eğlence mekânlarını dolaşmanın yanı sıra Şîî bir aileden geldiği için Kerbelâ ve âşûrâ törenlerine de katıldı. Kendi döneminde Leknev'in seçkinleri tarafından yas merasiminden çok eğlence meclisi olarak görülmeye başlanan bu törenler şiirini geliştirmesinde bir teşvik unsuru oldu. Eved (Oudh, Evadh) nevvâblarının sarayında büyük nüfuzu bulunan Mirza Ali Han'ın itibar sahibi oğlu Hekîm Mesîhuddevle Bahâdır kendisinden farklı bir mizaca sahip, zevk ve eğlenceye düşkün olan Şevk'i saraydan uzak tutmaya çalıştıysa da o Vâcid Ali Şah zamanında sarayda görev almayı başardı. Şevk, Leknev'de vefat etti.

Dönemin ünlü şairi Âteş'in talebesi olan Şevk hayat tarzı, düşünceleri, eserlerinde işlediği konular ve bunları ele alış biçimiyle klasik bir Leknev ekolü şairidir. Şevk'in özellikle mesnevileri şiddetle eleştirilmiş, buna karşılık üslûbunun etkileyiciliği, dilinin akıcılığı ve sadeliğiyle devrin büyük şairleri arasında yer almıştır. Daha çok mesnevileriyle ün kazanan Şevk'in eserleri arasında dört mesnevisi önemlidir: *Ferrib-i 'Işk*, *Bahâr-i 'Işk*, *Zehr-i 'Işk* (nşr. Emîr Hasan Nûrânî, Delhi 1980; nşr. Mecnûn Gorakpûrî, Karaçi 2005) ve *Lezzet-i 'Işk*. Bunlardan ilk üçü Fermân Fetihpûrî (Lahor 1972) ve Reşîd Hasan Han (New Delhi 1998) tarafından bir arada neşredilmiştir. Şevk'in mesnevilerini Atâullah Pâlvî de *Mesneviyyât-ı Şevk* adıyla yayımlamıştır (Patna 1975). Bunlardan başka az sayıda gazeli, müteferrik beyitleriyle kırk bir bentlik "vâsuht"u bulunmaktadır. Şairin en çok bilinen eseri olan *Zehr-i 'Işk*'ta hacca giden kocası tarafından Şevk'in

evine bırakılan genç bir kadınla Şevk'in kayınbiraderi arasında geçen gerçek bir aşk macerası anlatılır. Hacdan dönen kocası eşini almaya gidince âşığından ayrılmaya dayanamayan kadın intihar eder. Şairin böyle bir olaydan etkilenerek yazdığı bu mesnevideki duygu yoğunluğu ve anlatım coşkusu, Urduca'nın en meşhur mesnevilerinden kabul edilen *Sihrü'l-beyân*'dan daha çok beğenilmiştir (Ebû'l-Leys Siddîkî, s. 604-605). Şevk'in külliyatını yayımlayan Şah Abdüsselâm (Leknev 1978) mesneviyi İngilizce'ye çevirmiştir (*Zahr-i Ishq or The Poison of Love*, Delhi 1982).

BİBLİYOGRAFYA :

Abdülhalîm Şerer, *Güzeşte-i Leknev* (nşr. M. İkrâm Çağatâyi), Lahor 2006, s. 117, 340; Seyyid Muhammed Akil Rızvî, *Urdü Meşnevî kâ İrtikâ*, Leknev 1983, s. 236-242; Muhammad Sadiq, *A History of Urdu Literature*, Delhi 1984, s. 198-201; Ebû'l-Leys Siddîkî, *Leknev kâ Debistân-ı Şâ'iri*, Karaçi 1987, s. 604-625; J. A. Haywood, "Shawk", *EI*² (İng.), IX, 377-378.

HALİL TOKER

ŞEVKÂNÎ

(الشوكاني)

Ebû Abdillâh Muhammed b. Ali
b. Muhammed eş-Şevkânî
es-San'ânî el-Yemenî
(ö. 1250/1834)

Çok yönlü İslâm âlimi, müctehid.

28 Zilkade 1173'te (12 Temmuz 1760) San'a'nın güneydoğusundaki Şevkân'da doğdu. Babasının kırk yıl boyunca kadılık yaptığı San'a'da yetişti. Yemen'deki Zeydî imâmetinin kurulmasında ve idaresinde çok etkin olmuş, Osmanlı Devleti'ne karşı savaşlarda önemli roller üstlenmiş köklü bir aileye mensuptur. Şevkânî, devrin Zeydî muhitlerinde kabul gören müfredatta uygun biçimde öğrenim hayatına başladı. Babasının desteği sayesinde bütün vaktini ilme hasredebileceği rahat bir gençlik dönemi yaşadı. Başkadılıkta bulunduğu yıllarda Zeydî imamları ile katıldığı bazı askerî seferler hariç San'a dışına çıkmadı. Devrin ehl-i hadîs ve tecdid hareketinin Yemen'deki önemli simalarından Abdülkâdir el-Kevkebânî ve Hasan b. İsmâil el-Mağribî ile Zeydî geleneğinin savunuculuğuyla tanınmış Abdullah b. İsmâil en-Nehmî ve Zeydî fikhının önde gelen ismi Yahyâ b. Muhammed el-Hevsî gibi San'a'daki ilmî hayatın çeşitli yönlerini temsil eden âlimlerin talebesi oldu. Eğitim hayatı boyunca gerek Yemen kültür havzasına ait birçok önemli eseri, gerekse müteahhirin devri İslâm dünyasının merkez böl-